СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 66. Джерзі Сіти, Н. Дж., понеділок, 24-го березня 1941. No. 66. Jersey City, N. J., Monday, March 24, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237, 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЗНОВ НОВІ ГРОШІ ДЛЯ АРМІЇ І ФЛЬОТИ

ВАШИНҐТОН. — Палата представників ухвалила одноголосно по короткій дебаті пятий з ряду рахунок на висоту поверх чотири біліони долярів, призначених на армію і фльоту. Дотепер конґрес ухвалив на 1941 і 1942 фіскальний рік усіх грошей на американську кампанію зброєння поверх 25 біліонів долярів. До тої суми не входять сім біліонів долярів, призначених виключно на поміч Англії й іншим воюючим з державами „осі" демократіям. За нових чотири біліони будуть побудовані додатково певні воєнні кораблі, а також буде вдержувана й озброєна армія, що досягне числа чотирьох міліонів людей.

НАДУЖИТТЯ В ЮНІЯХ.

ФОРТ ДЖОРДЖ ДЖ. МІД (Мериленд). — Військові власти, завідуючі розбудовою касарень в форті Джордж Мід, які мають містити 30,000 війська, ствердили, що заряд юнії будівельних робітників, з якою власти мають збірний контракт праці, надуживає цей контракт праці. Юнія в контракті зобовязалась доставити до праці фахових юнійних робітників. А що юнія стільки робітників не мала, вона післала всего на початку 200, а решту почала вербувати з місцевих людей, серед яких було чимало таких, що мали невелике, а то й ніяке поняття про столярську роботу. Але юнія побирала від них [illegible] великих сумах, а за те від військових [illegible]алась для них юнійних заплат, які є [illegible] крім того подвійні за кожну годину [illegible] 40 тижнево. Військові власти згруб[illegible] в той спосіб заряд юнії побрав [illegible] тих нових робітників 400 тисяч долярів. Тепер на тій будові військових касарень є занятих 800 старих юнійних робітників, а аж 11,800 нових. Внаслідок того кошти будови вже дотепер підскочили на 50%. А гроші на будову тих касарень всетаки складає широкий загал, шляхом податків.

ЗАГРОЗА СТРАЙКУ НА „СОБВЕЯХ".

НЮ ЙОРК. — Майкел Квил, голова юнії транспортових робітників, який недавно був вивів на страйк нюйорських автобусників, заявив, що 30 червня ц. р. кінчиться старий контракт праці між робітниками і зарядами підземних залізниць „Ай Ар Ті" і „Бі Ем Ті". Нині ті залізниці є під міським зарядом. Посадник Ля Ґвардія був заявив, що ті робітники тепер є міськими, тому не можуть домагатись юнійного „замкнення" тих залізниць і не можуть добиватись збірної умови праці, чи виходити на страйк. Квил заявив, що посадник Ля Ґвардія ніби довгий час був приятелем для робітників, коли ходило про приватні компанії і все заступався за робітників, коли ходило примусити приватних власників до „замкнення" фабрики і до збірної умови праці. А чомуб тепер посадник не хотів те саме зробити з зарядом міста? Хіба заряд міста щось ліпше, чи гірше, від приватних власників? Коли заряд міста не погодиться на це, говорив Квил, то треба сподіватись, що транспортові нюйорські робітники вийдуть на „собвеях" і „елевейторах" на страйк.

ОДОБРЮЮТЬ ПЕРЕДАЧУ КОРАБЛІВ.

НЮ ЙОРК. — Бюро публичної опінії під директорством д-ра Ґелопа, повідомило, що на основі його розшуків виходить, що 52 на сто громадян одобрює негайну висилку біля 40 контрторпедовців для Англії. 26 висловилось проти цього. Решта не рішена.

В офіційних колах говорять, що внедовзі Америка вишле Англії коло 50 торговельних кораблів, щоб заступити ті втрати, які Англія поносить від субмарин.

ПІДВИЩКА ПЛАТ ТЕЛЕФОННИМ РОБІТНИКАМ.

НЮ ЙОРК. — 25,000 телефонних робітників і робітниць в Ню Йорку дістануть підвишку плат від одного до трьох долярів на тиждень. Не всі з них дістануть цю підвишку відразу. Але всі дістануть ступнево. До того прийшло внаслідок договору між незалежною юнією згаданих робітників і зарядом телефонічних компаній.

НЮ ЙОРК „МОДНИМ ЦЕНТРОМ".

ОЛБАНІ. — В Олбані внесено законопроект, який має за завдання вдержати Ню Йорк центром моди для західної півкулі, а можливо для цілого світу, а також спинити втечу кравецького промислу до інших міст, а навіть стейтів. Внаслідок юнійних клопотів і високих заробітних плат багато фабрик вибралось в інші сторони. За десять літ нюйорський кравецький промисл втратив внаслідок цього один біліон долярів. Цей промисл витворює щороку на один біліон 300 тисяч долярів товарів.

АРМІЯ І ФЛЬОТА ХОЧУТЬ ПЕРЕБРАТИ ФАБРИКУ АЛІС-ЧАЛМЕРС

Департамент війни і фльоти мають вже досить страйку в фабриці зброї Аліс-Чалмерс у Милвокі, Вис., який триває вже сім тижнів і спутав виріб конечних для зброєння продуктів. Ця фабрика має від уряду на 45 міліонів долярів замовлення на ріжного роду машини, але внаслідок страйку вона не могла їх доставити і через це спинилось викінчення певної скількости контрторпедовців, а також не можна було на час викінчити будови одної фабрик вибухових матеріялів, яка з черги не могла виконати своїх державних замовлень. В фабриці Аліс-Чалмерс страйкує 7,000 робітників, яких випровадила на страйк юнія автомобільних робітників, належачих до К.П.О. Департаменти армії і фльоти роблять підготовки, щоб усунути з фабрики пікетчиків, а заряд та працю в ній передати працівникам, що знаходяться на державній службі.

КІНЕЦЬ СТРАЙКУ В ДЕЙТОН, О.

Підсекретар війни Петерсон вислав телеграму до провідників страйку юнії будівельних робітників, належачої до А.Ф.П., яка вивела своїх 400 робітників, занятих при будові летунського майдану „Врайт", в Дейтон, О., щоби вони заперестали страйк і брались до роботи. Петерсон апелював до патріотизму страйкарів. Страйк повстав там тому, що заряд будови згаданого майдану мав збірний контракт праці з юнією А.Ф.П., а дав виконання малої електричної роботи контракторови, що затруднював чотирьох робітників, належачих до К.П.О. Для робітників А.Ф.П. не була принціпіяльна справа і вони пішли на страйк.

Але телеграма від Петерсона поділала добре на страйкарів і вони відповіли, що годяться повернути до праці і уступають перед чотирма робітниками з чужої юнії. Бо коли тих чотирьох робітників настільки непатріотичні, що не хочуть піти на уступки перед 400, то видно в імя патріотизму мусять їм уступити тих 400. Вслід за тим вони повернули назад до праці, а підсекретар стейту вислав їм за те від уряду ґратуляцію і подяку.

АРЕШТ ЗА СПРОНЕВІРЕННЯ В ЮНІЇ

Поліція арештувала ще одного юнійного провідника з юнії будинкових робітників, льокаль [illegible]-Б, Джеймса Бамбрика, який спроневірив $10,000 юнійних фондів. Головний президент [illegible]каліз, вже давно сидить за подібні речі в тюрмі.

БРИТІЙЦІ ЗАХОПЛЮЮТЬ ЦІЛУ ІТАЛІЙСЬКУ АФРИКУ

Воєнне положення в Африці є тепер того роду, що властива боротьба ведеться ще між італійцями і британцями в Ерітреї, довкола твердині Керен. Що боротьба завзята, видно з того, що вона так довго триває. Якщо ще буде якийсь італіський повважніший спротив, то хіба тільки в Етіопії, але ледви, чи це станеться. Фактом є, що британці вишукують тепер італійські рештки, себто дрібні оази, де ще вдержались малі італійські залоги, що не в силі ставити опір. З британських воєнних операцій видно, що вони хочуть чимскорше покінчити з цілою воєнною кампанією в Африці. А це означатиме цілковиту ліквідацію кольоніяльних італійських посілостей в Африці.

АМЕРИКАНСЬКА ДОПОМОГА — НА ПЕРШОМУ ПЛЯНІ

З британських воєнних звідомлень, як і з того, що пишуть мериканські кореспонденти, можна вносити, що Німеччина тепер звертає найбільшу увагу на те, щоб не дістались до Англії кораблі з американською допомогою. Британська адміралція подає, що має відомости, що німці збільшили число субмарин, що мають нападати на американські кораблі, чи інші, що везуть поживу і зброю з Америки. Далі німецька команда вислала на Атлянтійський океан, під саму американську смугу, два наймодерніші панцирники, що відомі зо своєї скорости, щоб допомагали в нападах на британські конвої з тою самою ціллю, щоб нищити американську допомогу, не звертають тепер німці такої уваги як бувало на Лондон, а зате бомбардують британські пристані, зокрема ті, куди заїзджають кораблі з Канади і Злучених Держав. Так пояснюють теж і повторення бомбардування пристані Плимавт. Юнайтед Прес подає, що підчас другого бомбардування завдано пристані дуже поважну шкоду, так що виглядає, що націсти завзялись знищити це місто цілковито.

НАЙБІЛЬШ АТАКОВАНІ — БАЗИ ДЛЯ СУБМАРИН

Британці добачують мабуть найбільшу небезпеку з боку німецьких субмарин і тому концентрують тепер свої бомбардування на французьку субмаринову базу Лоріент й інші, менші бази.

АНГЛІЙСЬКИЙ РЕЙД НА ЛЬОФОТИ. З рушницями й машиновими крісами в руках англійські маринарі, що робили рейд на норвезькі острови Льофоти, готові відбити кожний напад німців. Рейд мав на цілі знищити фабрики вибухових матеріялів, що їх там завели німці.

В ЮГОСЛАВІЇ ВЕЛИЧЕЗНИЙ ЗАКОЛОТ

БІЛГОРОД. — Колиб хто хотів передати вірний образ того, що діється в Югославії, то мусів би з цілою певністю ствердити одно: в цілім краю неспокій, а можна сказати, що властиво повна анархія. Щоб політика не наказувала урядови робити, то сентимент серед народу є назагал проти німців. Так є настроєна найсильніша партія аґраріїв. Серби виходять з того заложення, що минула війна з німцями допомогла обєднатись і створити з Сербії — Югославію. До німців тягнуть тепер властиво більше хорвати і словинці, що за весь час існування Югославії торгувались з Білгородом за свої автономні права. Та боротьба з сербським централізмом настроювала хорватів і словинців ворожо до сербів. І то до тої міри, що вони почали забувати, що хорватів ділить від сербів тільки релігія, а не народність. Ось те напруження використовують тепер зручно німці й мають в Югославії через те своїх сторонників. Та ядро Югославії, себто серби, є ворожо настроені до Німеччини. Щодо цього, як подають американські кореспонденти, нема ніякого сумніву.

НОВА СОВЕТСЬКА ВУДКА.

ІСТАНБУЛ. — Советські аґітатори не спочивають. Знову пустили в курс поголоски, ще ніби з певних джерел, що Совети готові допомогти Туреччині, та що навіть щодо цього є вже між тими державами повне порозуміння. Тільки біда, як пишуть американські кореспонденти, що щораз є менше таких, що довіряють советській пропаґанді.

ХОЧУТЬ ЩОСЬ ЗАХОПИТИ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ.

ШАНҐАЙ. — Кажуть, що заноситься на щось поважнішого на Далекому Сході, себто на новий конфлікт. А судячи по тому, що Совети завжди мають добрий нюх щодо того, де буде найближча хапатня, себто де буде можна використати воєнну ситуацію в такий спосіб, щоб набути без бою і ризика. Ось тому відчиняють тепер у Шанґаю ґенеральний консулят. Навіть кажуть, що за російські капітали накуплено багато шерів ріжних банків й інших фінансових підприємств, так, що Совети вже тепер контролюють деякі ґазети, театри, банки і т. п. Очевидно, як доносять, не обходиться тут без комуністичної пропаганди. Але все те вказує наглядно, що Совети мають якісь дальші пляни на Далекому Сході, де надіються скорого воєнного конфлікту.

ЗГИНУВ ФАРІНАКІ.

БІЛГОРОД. — На альбанськім фронті згинув Роберто Фарінакі, оден з найближчих співробітників Мусолінія, бувший ґенеральний секретар фашістівської партії. Брав участь в етіопській кампанії й там ґранат розторощив йому праву руку. В Альбанії мав згинути в рукопашній боротьбі, постріленнй зо засідки.

ЗАПОВІДАТИ — НЕ ТЯЖКО!

МІНХЕН. — Німецький міністер заграничних справ, фон Рібентроп, уже впорався з війною. Заповів, що Німеччина заставить Велику Британію визнати свою прогру вже в 1941 році. Залишається тепер ще дуже „маленька" справа: ось те пророцтво здійснити!

ЗАКЛИКАЮТЬ ПАПІНІЯ ЗМІНИТИ ПОГЛЯДИ.

РИМ. — Юнайтед Прес подає, що альбанський передовий часопис „Томорі" візвав Джіованія Папіні, щоб змінив деякі погляди, що їх висказав у своїй книжці „Моя Італія". Папіні є письменником, який є відомий в цілому світі головно з книжки „Життя Христа". Часопис каже, що коли Папіні писав у своїй книжці про дику Альбанію, то це могло відноситись до минулих давних часів, а не дотеперішних. Далі в книжці Папінія, каже часопис є інші місця, які вимагають ревізії. Це ті, де Папіні обговорює причини, задля яких Італія пішла до війни. Папіні мав написати, що давні італійські війни з Габсбурґами мали національну підставу, а в теперішній війні Італія воює з Англією, бо без знищення Англії не буде, каже Папіні, обєднання в Европі. Далі Папіні виправдує Італію за її наступи на Лібію, Етіопію і Альбанію. Каже, це не є імперіялізм, бо Італія вложила в ті краї великі капітали, з яких користає населення. І це, каже Папіні, зробила Італія, хоч сама бідна. Війна теперішня, каже ще Папіні, це бунт проти переваги демократії. Ось це є ті погляди, що їх Папіні помістив у згаданій книжці, а які він, як пише „Томорі", повинен наново передумати і змінити.

БРИТІЙЦІ ЗАПАЛИЛИ „БРЕМЕН".

ЛОНДОН. — З фотографій, які зняли британські летуни в Бремергафен, видно, що саме у тій пристані горів славний німецький корабель „Бремен", поцілений британськими бомбами.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАВАЖУЮТЬ ТЕЖ ІДЕЇ

Ті, що опинились на американській півкулі, а є з української крови, знайшлися в не легкім положенню, коли думають про допомогу українському народови в Европі в його визвольних змаганнях. Складаються на те всілякі причини. Та які вони не булиб, дійсність така, що допомога стрічається з ріжними перешкодами. Щоб її посилити, дехто піддає, щоб підходити до сильних світа того, в тому випадку до Великої Британії, з чимсь реальнішим, а тоді, можливо, скорше її зацікавимо. Що саме розуміти під тим „реальним", тяжко вгадати. Бо коли іде про добровільне проливання крови вояка з українського походження, то цей вояк уже ту кров проливає у тій мірі й в тих рамцях, на які годиться Велика Британія. Більше, покищо вона не потребує. А щодо дальшої акції, то люде українського походження купують амбулянси для Англії, складають жертви на Червоний Хрест, а про британійські воєнні бонди і т. п. вже й не згадуємо, бо того роду речі це вже, назагал, другорядна справа, так сказатиб, природня. Знову про те, що Україна посідає в природних багатствах і яке її політично-стратегічне положення, теж знають можні світа, може навіть краще ніж дехто з наших політиків. А нафти чи пшениці продавати не будемо, чи її міняти, бо її права до цього не маємо. Зате можемо про ті всі справи згадувати, а то й повинні їх нагадувати. Тільки не треба привязувати до того якусь надзвичайну вагу! І ось тому нам здається, що в такому положенню, в якому знаходяться ті люде, що хочуть в Америці допомогати визволенню України, вони зроблять ще найбільше, коли таки постійно видвигатимуть моральну й ідейну сторону української справи, ніж коли кластимуть більшу вагу на т. зв. реальну політику. Бо про моральну й ідейну сторону, можемо говорити скільки захочемо. Того права нам ніхто не може відмовити, щоб обзиватись за безборонних людей, щоб вказувати на те, що без вільної України не буде порядку в Европі. А ще так зле не є в світі, щоб уже таки цілком не були брані під увагу домагання, що є слушні з морального й ідейного боку. Навіть такий реальний політик як Масарик, а він привязував до таких річей велику вагу, бож писав таке: „Політика не рішає про долю народів, але рішають почуття та ідеї, які виникають не в парляментах, лише в серцях і головах характерів не тільки висунутих світом, але й людей, які перебувають у мозолистій праці в хатинах". Значить, заважує теж і публична опінія — мозолисті руки. Знову другий чеський мислитель, К. Чапек, підкреслював, що „націоналізм не є в першій мірі питанням програми, лише питанням достоїнства". І на це теж треба намятати. Бо і український націоналізм, в практичному застосуванню на міжнароднім полі, є теж питанням достоїнства української нації. Воно може те все для „практичних" політиків звеніти дуже сентиментально, але для нас і те є великим здобутком, якщо українська нація, якщо хвилево й не перемагає, але змагається всюди з повним достоїнством.

АМЕРИКАНСЬКА ДОПОМОГА АНГЛІЇ

Америка помагає Англії не лише з сентиментальних чи ідеольогічних причин. Вона має ще в тому і свій сласний інтерес. Правда, посвоячення англо-саксонської крови грає тут певну ролю. Але лиш певну, не рішальну. Бо Америка, коли брати під увагу кров і расове посвоячення, лиш частинно є англо-саксонська. Тут є, наприклад, теж чимало німецької крови, бо начисляють до 20 міліонів осіб німецького походження. Є теж багато індіянської, ірляндської, шотляндської, голяндської, скандинавської, італійської, французької і ріжного роду словянської крови. Вкінці є ще багато й муринської крови. Все це перемішане і досить добре духово спіплене.

Під оглядом американської заграничної політики американська нація, ці нащадки ріжних кровних посвоячень, нині також є досить добре зединена. Навіть противники проурядової політики говорять, що 90% всіх громадян піддержують думку, що треба дати Англії всяку поміч. Зате менший відсоток одобрює ті методи помочи, які повзяв уряд.

Тих 90%, що є за видайну поміч Англії в її війні з Німеччиною, творять не лиш нащадки англійців, але також всяких інших народів, включаючи італійців і німців. Ось Вендел Вилкі сам признається, що є німецького походження, та що його батько був роджений ще в Німеччині. Проте Вилкі так завзято накликав американців до помочи Англії, а навіть закликав своїх кровно посвоячених земляків в старім краю, щоб виступили проти Гітлера.

Це вказує на те, що тут не грає головної ролі зов крови. Вже більшу ролю відграє „кров" в її психічним розумінні, під яким треба розуміти посвоячення почувань, думок і поглядів на ріжні життєві справи. Англьо-саксонські елементи в Америці витиснули величезний вплив на психіку цілої американської нації й під тим оглядом зробили її в великій мірі англьо-саксонською. Та й без того, американська нація має справді глибокі симпатії до англійської системи правління. Тому є проти диктатур і проти тоталітаризму. Англьо - саксонський характер є більше індивідуалістичний. Він потребує більшої цивільної свободи, щоб бути задоволеним. Недаром англійська мова заіменник „я" (Ай) ставить великою буквою. Англьо-саксонець не бажає зливатись із масою та в безіменний спосіб, шляхом строгої суспільної дисципліни, творити якесь велике діло. Він хоче сам творити якусь частку великого діла, а щойно після цього долучувати її до цілости.

Зрозуміло, що такий характер більше склонний до демократичного устрою. Демократія міститься в його характері, а не в якихсь зверхних втертих правилах. Тому за демократію він уважає навіть і теперішній англійський воєнний режім, в якім на тотальний лад підпорядковано усе суспільне життя. фактично, в англьо-саксонськім розумінні, це й є демократія. Бо хоч як щільно укладає нині цей режім одного громадянина біля другого, накриваючи їх усіх згори плянованими приказами, то проте він заховує далі індивідуальність кожного чоловіка зокрема, використовує його індивідуальні цінности і не зліплює їх усіх в одну, безобличну безіндивідуальну масу.

Але дійсними причинами, чому Америка рішилась помагати Британії аж до її повної перемоги, є таки це, що так робити лежить в інтересі Америки. Від коли Америка висвободилась зпід панування Англії, остання перестала бути загрозливим чинником для Америки, а навпаки, своєю фльотою держала порядок на світових морських шляхах, якими свобідно користувались і американські кораблі, несучі американські продукти.

Велика Британія впродовж двох останніх віків відгравала в світі ролю успокоюючого чинника, який спонукував інші народи радше до мирного, конструктивного змагання, зброєю. Америка тої думки, що колиб Гітлер переміг Велику Британію, то заволодів тими морськими шляхами, а також навіє лихом цілу західню півкулю, яка зо страху перед невідомими дальшими плянами Гітлера змушена буде собі зброїтись і жити вічно в небезпеці. Коли до того додати, що тоталітарний устрій Гітлера зможе контролювати ціни вироблених в Европі продуктів і таким чином випирати американські продукти, вироблені в економічній системі Америки, — стане ясно, чому Америка таки волить перемогу Англії і чому за ту перемогу готова навіть дорого заплатити.

Канадійські державні доходи виносили в 1940 році $4,800,000,000 або пересічно $437 на голову населення.

Д-р Олександер Кошиць.

ОГЛЯД УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ

(Короткий начерк докладу, що його виголошено на Колюмбійськім університеті, дня 14. березня 1941).

При огляді української музики приходиться говорити перше всього про народну музику творчість, зокрема про народну пісню, яка носить в собі всі національні первні та стала грунтом організованого музичного українського мистецтва.

Своєю піснею наша народна творчість огорнула не тільки життя окремої одиниці суспільства з колиски до домовини, але й життя всеї нації у всіх його змінах від праісторичних часів до наших днів. В „обрядових" піснях народна память донесла нам з далеких сутінків нашого існування уламки поганського світогляду й ритуалу, а з початків історії відблиски пишної княжої доби. В піснях „історичних" чуємо відгомін бур та катаклізмів нашої державної історії. В „козацьких думах" тужать невільничі плачі та гремлять фанфари козацької слави. Пісні „весільні" оспівують історію шлюбу, починаючи з часів матріархату. „Чумацькі" пісні дихають на нас вітром безкраїх українських степів. В „побутових" піснях знаходимо найдокладніші картини звичайного життя у всіх його проявах, заквітчані любовними поемами, повними чару й глибокого чуття. Знову іскри веселости, гумору, й сатири пісень „жартливих" проміннюють принадне світло життєздатности народу, повнокровного, здорового і лагідної вдачі.

Але виявляючи всебічно життя української нації, наша пісня висвітлює й релігійну суть української душі, християнської з природи, глибоковіруючої й повної високих моральних ідеалів. Тут народна творчість не тільки склала чудову релігійно моралістичну пісню, але будувала також і нашу церковну музику, як колись будувала поганську культову.

Варто трохи зупинитись над цим маловисвітленим питанням.

Християнство, занесене до нас задовго перед Володимиром, зустрілось на українській землі з розвиненим, організованим, поганським культом і в боротьбі цих двох світоглядів зайшов цікавий процес християнізації поганства й українізації християнства. Поганство, здаючи свої позиції новій вірі, передало християнству й свої національно-творчі художні сили, разом з художньою традицією, і тим надало йому нову суто-українську закраску в зовнішности, в змісті обрядовости і в загальному тонусі. Самож залишилось згадкою минулого й декоративним обрамованням. Найбільше це помітно в колядках та щедрівках, наших різдвяних піснях, та релігійних піснях-псальмах. Ролю української пісні можна помічати в церковному співі, аналізуючи наші церковно-півчі книжки, починаючи з XII. ст., та наші церковні напіви.

Ті напіви складаються з цілком українських музичних речень, фрагментів наших давніх пісень, особливо обрядових, та уявляють собою українську перерібку болгаро-македонського перетворення греко-сирійського оригіналу. Процес українізації старо-грецького via Macedonia-оригіналу стає зрозумілим, коли взяти на увагу, що спів той залежав цілком від слова (в даним разі українського), вивчався з голосу на слух, передавався шляхом практичної співочої традиції (в даним разі української), а до того ще був записаний в XII. ст., неудосконаленим музичним письмом („крюками"), яке мало тільки мнемонічне значіння, що нагадувало раніш вивчену з голосу мельодію. Ці обставини відчинили широкі двері до місцевих впливів й цілковитої зміни напіву. Головною лябораторією цього процесу й асиміляції греко-болгарського співу була наша Київська Печерська Лавра, де св. Теодозій запровадив (1029) церковний устав св. Теодора Студита, що покладав більшу увагу власне на церковний спів. Тож поруч з тим, записаним музичним знаменом співом („Знаменним") в тій же Лаврі практично випрацьовується його щоденна галузь-спів „Київський", з його особливою редакцією „Лаврським співом", та його розгалуженням - Галицьким і Підкарпатським.

Треба зазначити, що в книжках того часу записано було тільки головну мельодію напіву, сам же спів провадився згідно старій поганській і новій християнській традиції, масово, хоровим способом.

В цьому хоровому співі шляхом природної „гетерофонії" утворювались відхили від основної мельодії, й творили її поліфонічне обрамлення так званими „підголосками" - варіянтами, що мали в собі характер і природну прикмету „експромтової варіації на дану тему", — отже фактично композиції. Недосконалість крюкового письма не давала можливости ні зафіксувати цю поліфонію, ні утворювати композиції. Ці можливости відчинились тільки з утворенням Київської квадратової ноти (початок XVII. ст.), яка була удосконаленим європейської мензуральної системи (XIII. ст.). З неї починається спершу аранжовка старих напівів на три голоси „Троєстрочіє", а далі й на чотири — „Строчний спів" (чотири стрічки). Все це сталось в наслідок европейських впливів, що почались сотнею років після татарської навали (1240), коли Україна була злучена з Литвою (1340 р.), а потім з Польщею (1413). В половині XVII. ст. стається цілковитий поворот нашої музики на Захід. Знаменитий теоретик і педагог та композитор, киянин, М. Ділецький (родж. 1630) своєю „Музичною Граматикою" (1670) одчиняє двері до композиції на підставах европейських. За півсотні років число його учнів творить ціле море хорової музики на 4, 6, 8, 12, 24 і 36 голосів. Ця українська музика не тільки змінила старий церковний спів на Україні, але перекинулась на Москву і там змела ввесь старий спів на дві сотні літ вперед.

(Кінець буде).

ШУКАЄ АМУНІЦІЇ. — Френк Ейкен, ірляндський міністер оборони, приїхав до Америки, щоби дістати узброєння для 200,000 жовнірів.

НІМЕЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У КРАКОВІ

БЕРЛІН. — Найстарший польський університет, себто Ягайлонський університет у Кракові, має бути перемінений на німецький. Наука в ньому має служити на те, щоб могла краще поширитись націстівська ідеольогія на землях Генерального Губернаторства.

ЮЛІЯН ТАРНОВИЧ.

ІСТОРІЯ ЛЕМКІВЩИНИ

(47)

Прийшла світова війна. Поминувши велике спустошення, яке прийшло з нею, війна зліквідувала почасти москвофільський нахил тутешніх людей. Спритні агітатори, які всякими способами защіплювали й підтримували москвофільство, благоразумно зникали з овиду. Їх учень, нарід, посуджений в державній зраді, опинився по австрійських острогах смерти. Багато пішло з відступаючими російськими військами й розбрилося головно по Великій Україні. Там пізнали, що тамошній нарід є бесідою й звичаями той сам, що вони, та що Великороси, за яких вони себе тут почували, далекі й відмінні. Вони пригорнулися повстанню Української Держави, деякі працювали в українських установах. Ба, деякі й боролися в українських арміях.

Цей рух мусів на них вплинути освідомлююче й, вернувши домів, принесли вони зміну своїх давніших москвофільських поглядів. Також не совісна робота москвофільських проводирів в Росії відсунула їх від так захвалюваного ними „єдинства" галицького народу з великорусьским. Тих, що лишилися в дома, змінили до непізнання російські війська, між якими було багато українців. Українські салдати, хоча й недуже свідомі своєї відрубности, всеж таки відчували, що лемки їм ближчі, як їх російські товариші. Їх єднала і бесіда і вдача. Навіть московські команданти робили ріжницю між лемками та своїми салдатами. Вони впевняли лемків, що вони „хахли" такі, як ці „хахли", які служать в їх арміях, що вони цілком відмінні від великоруських „кацапів". Ці назви, на зазначення ріжниць між обома народами, лишилися тут до нині.

Ці „хахли" вчили наших людей українських пісень, між якими після „Катерино, вража дочко, що ти учинила..." довго ще співалася молодими лемками. Вони радше приставали з нашими людьми, як зі своїми воєнними товаришами кацапами.

Цей вплив українських військових частин російських армій на Лемківщині, та освідомлення наших людей, що повернули з бувшої Росії, не могли не вплинути на те, що давні москвофільські погляди лемків маліли та слабли. Лемки стали цікавитися більше українським рухом й мали надію, що українці ними більше займуться, як досі. Ці надії розвивалися, як світова війна добігала до кінця.

Заключення мира осередніми державами з молодою Українською Республикою в Берестю Литовським, було вихідною точкою надій лемків. В деяких селах Лемківщини відслужено з цеї нагоди урочисті Богослужения при величавому здвизі народа. Лемки стали вірити, що нова держава візьме бідну, знищену війною й забуту Лемківщину в свою опіку. І від цеї хвилі Лемківщина задихується від найріжнородніших поголосок, які, то збільшують її надії, то охолоджують її сподівання.

З кінцем жовтня 1918 р. дочулись лемки, що цісар Карло видав манифест, в якому обіцює перебудову Австрії на народні держави. Між іншими має повстати українська держава у Східній Галичині, та що кожний нарід має вибрати Національну Раду, яка поставить свої жадання до держави. Дочулися, що українці у Львові проголосили самостійну українську державу, обіймаючи цілу територію заселену українцями, в тім і Лемківщину. І вже в першій половині листопада 1918 року розходиться по Лемківщині така „певна" вістка, що українські війська заняли Львів, Стрий, Дрогобич, йдуть на поміч Лемківщині й угорським „русинам", одні північною Угорщиною, другі від Сянока. Ця поголоска дуже характеристична для надій лемків. Завдяки її, в одному селі — в ясельському повіті, уформовано щось в роді міліції, яка плянувала получитись з наступаючою українською армією.

Покладаючи надію на майбутню поміч, почалась на Лемківщині повінь віч, нарад та сходин, які відбувалися майже в кожному селі. Одначе ці наради використали старі агітатори, які знову звеличили на Лемківщині. Вони бачучи теперішні симпатії народу до українського руху, порозуміли, що нарід, який по муках в Талергофах і в Росії слушно уважав їх за виновників його недолі, відвернеться від них. Тому взяли спритно цей рух в свої руки. Зразу йшли спільно з українцями та вдавали їх великих приятелів. Бо не могли наразі не йти з ними. Нарід чув про можливу боротьбу українців у Східній Галичині, побачив, що давний клич агітаторів, будьто українці і поляки то одно, це злобна їх видумка. А вкінці українці розтягнули свою новопосталу державу й на Лемківщину.

Віча почались в Горлицькому повіті. На них жадано зразу, щоб не ділити нарід на партії, лиш одним фронтом йти до мети. І здавалося, що нарід покине стару дорогу й звернеться зовсім до української (держави) ідеї. Та не так склалося. Агітатори, видячи, що українці на Лемківщині заслабі, та, що нема надії на зміщення української держави, змінили фронт, — цілою силою стали нищити симпатії лемків до української ідеї. І почали горнути до себе народ старою демагогією та новими кличами, що „українці розбили Росію, що вони лиш про воно воюють з поляками, що вони видали їх до Талергофів і т. п.". Та щоб здавалося, що вони щось для народу роблять, кинули клич, що Лемківщина не може ніяким правом належати до Польщі.

З повені віч, варто згадати бодай деякі, щоб вказати, як москвофільські агітатори нищили сподівання лемків та їх симпатії до української ідеї.

Дня 17. листопаду 1918 р. відбулося інформаційне віче в Святковій, на якому москвофільський агітатор, Собін, старався розбити нарід, ділячи його на москвофілів і українців. Коли зібрані звернули йому увагу, що під теперішню пору — не порадно вносити роздор у нарід, поіритований кричав, що „української держави — ані в Росії, ані в Галичині нема, бо усе населення вважає себе русским". Та бачучи спротив, заповів головне віче в Гладишові, де сподівався, що там свою кирину роботу доведе до кінця. 27. XI. 1918 р. відбулося заповіджене віче в Гладишові, куди українці, Горлицького та Грибівського повітів, запросили листовно делегатів, щоб по можности як найбільше українців узяло в нім участь. На жаль було це віче москвофільською демонстрацією. В комітеті були й українці, одначе їх не допущено до слова, а численні зібрані агітатори — ріжного покрою, по „словословях" своїх ідей, ухвалили резолюцію того покрою і змісту, що Лемківщина — не може належати до України лише до Великої Росії, то, що вона має вислати на мирові переговори свого делегата.

(Дальше буде).

З ДНЯ

ГОЛОД ПРИЧИНОЮ ДУХОВОГО ЗАНЕПАДУ.

Комітет помочи малим демократіям, під головуванням Герберта Гувера, розвинув цікаву дискусію над справою масового голоду і його впливу на духове, а опісля і політичне положення народу, який голодує. Ця справа безпосередно дотикає також український нарід, який кілька разів переходив жахливий голод, а й тепер терпить нечувану нужду.

Лікар Рей Леймен Вилбур, бувший голова американського медичного товариства і член згаданого комітету, обговорюючи справу голоду нагадує і ці болючі для українців часи, коли то народи під совєтським режимом гинули з голоду; а ті, що пережили, опісля попадали не лиш у тілесне вичерпання, але також у духовий розклад.

ДУМКА ВИЛБУРА.

Вилбур у своїм звіті про цю справу дослівно говорить:

„Положення, в якім панує продовжений масовий голод, мусить остаточно спричинити не лиш хвороби звязані з прокормленням, але також звичайні заразливі хвороби, які найскорше поширюються серед недокормленого, або невідповідно кормленого населення. Брак опалу, медикаментів, достаточної одежі, постелі, — є могутним чинником у поширенні цих хворіб... як це подавали досвідні люди з теренів, навіщених голодом, у Росії, центральній і східній Европі, підчас і зараз після світової війни, та в початках большевицького режиму, наслідки повільного голоду (в противенстві до наглого голодового конання, внаслідок зупинки приймання корму, або недостачі харчів) — є наперед духові, заки вони стануть фізичними. Початкові побоювання і непевність поволи пересуваються через сумніви, страх і жах, так, що викликує мало охоти до революції. Замісць цього ступнево повстає цілковита апатія, пригноблення і розпука".

РОЗДАВЛЕННЯ ДУШІ.

„Наслідками цього душевного розладу", говорить далі Вилбур, „є підкопання в голодуючої жертви її колишніх суспільних, політичних і духових мірил; її старих льояльностей, минулих переконань, характерних інстинктів. Длятого голодова ситуація в окупованих наїзниками краях Европи може спричинити найстрашніше нещастя в історії. Як неуникнимий наслідок цього голоду, недуги сталиб найбільшою загрозою для нашого народу, а також для народу Великої Британії. Своєрідний духовний наслідок повільного голодування містить у собі поважні духові і політичні загрози для справи демократії, в обличчі факту, що звичайний поворот до нормального прокормлювання, після довшого періоду голодування, не може ще привернути умів тих людей, що пережили, до їх первісної активности і навичок думання. Після такої катастрофи ціла генерація мусить проминути, заки характер і моральний гарт, питомий даному народови, назад повернуть".

ПІДТВЕРДЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ

Цей погляд д-ра Вилбура був висланий в формі квестіонара до багатьох інших чільних американських лікарів, і з малими вийнятками, всі вони погодились з тим поглядом. Серед них були: д-р С. Филип Гудгарт, професор неврольогії на Колюмбійськім університеті, д-р Карл Бовмен, голова психіятричного відділу в шпитали Белвю в Ню Йорку, й багато інших.

Та не треба для цього аж глибоких студій, щоб переконатись про впливи повільного голоду на душу людей. Ті, що самі колинебудь голодували, знають це з практики. Знають також про це ті, що бачили голодуючих, або навіть здалека слідкували за їхніми реакціями на голод. Коли в Україні в 1933 р. люди міліонами конали з голоду ми діставали звідтам відомости, що матері поїдали трупів своїх дітей. Дехто сумнівався цьому, доказував, що це неможливе, протиприродне. Бож материнська любов до дитини така сильна, що мати радше своє життя віддасть за дитину, ніжби відбирала дитині життя, чи кормилась її трупом.

ПОЇДАННЯ ТРУПІВ.

Забували вони, що повільний голод має наперед духовий вплив, він роздавлює душу, моральні засади, вбиває в душі все, що гарне, шляхотне. Як говорить Вилбур, людина попадає в апатію, знеохочення і не розріжняє доброго від лихого. Якби голод на родичів найшов нагло, вони дійсно радше згинулиб, ніж думалиб про людоїдство, зокрема про пожирання власних дітей. Скорше своєю власною кровю вони пробувалиб врятувати життя дітям. Але коли голод підходить ступнево, поволи, то під ним топляться всі людяні засади, мораль, льояльність, великодушність.

ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ.

Д-р Вилбур виразно говорить, що такий ступневий голод все має і політичні наслідки. Він паралізує волю людей до спротиву, до революції. Щоб привернути такому морально роздавленому народови давню живучість ума і тіла треба нераз чекати аж нарости зовсім нове покоління. З тим застереженням, зрозуміло, що те нове покоління матиме всі потрібні до життя живини і харчі. Коли нові покоління також недоїдають, то та апатія, знеохота і брак волі змагатись з обставинами, набирає сталого характеру.

Знаючи, що витворює на українських землях московський дикун, тривога повстає, в якім положенні знаходиться нині український нарід?

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

БОСТОН, МАСС.

Примірні запусти.

Якийсь застій запанував між нашою еміграцією і ніхто не старається підняти наше життя на нову дорогу поступу, в змаганнях за кращу долю і свободу України. Нераз передумую нашу минувшину, коли то наші громади одна перед другою вибивались у ріжних імпрезах, протестах звернених проти наших ворогів, скріплюючись у той спосіб морально і здобуваючи фонди на визвольну боротьбу, ріжні українські установи і народні цілі, що в даний час були найконечніші для дальшої боротьби наших братів за їх незалежність.

Наш нарід пережив чимало і все видержав. Видержить і теперішнє сталінське пекло. То був би великий національний гріх, якби ми тепер проспали найкращий час для піддержки нашої справи, яка вимагає від нас найбільшої посвяти. Сталінська неволя не є вічна і може впедовзі російська тюрма народів завалиться. А чи ми готові на такий час, де треба буде дати поміч моральну і матеріяльну? Не один з нас каже: „Нащо збирати, коли нема як слати?" А я скажу, що якраз ми тепер повинні збирати і готовитись на слушну хвилю. Так роблять всі культурні народи. Так і ми мусимо робити, коли не хочемо бути „пізніми Іванами".

Наша бостонська громада, всі національні товариства, що є при українській прав. церкві, не спускають рук і не чекають божого змилування. Ми знаємо, що коли будемо працювати то Бог нам допоможе. Лінивим Бог не помагає.

Наша громада при кожній нагоді переводить збірку на визвольну боротьбу, на ріжні культурні установи, з тих грошей троха висилаємо зараз, а троха складаємо на слушний час і вони є на покладі, в готівці, маємо $300 фонду, призначеного на поміч Україні.

Дня 2-го березня наша церковна громада обходила „запусти", що входять у нашу стару традицію святкування закінчення мясниць. Церковна саля була гарно прибрана, столи гарно позастелювані, а на столах всего, чого душа забажає. На вид цего не одному пригадалось нинішнє положення українського народу, придавлене жахливим московським наїзником. Там наші рідні від голоду гинуть, їх катує жорстока московсько-большевицька влада, засилає на далекий Сибір. Які щасливі вони булиб, якби мали бодай те на обід, що ми по обіді на столах залишимо. В тій справі забирали слово о. Каськів і пані Ляшкевич, та вслід за тим переведено збірку для українських сиріт в Европі і вислано на руки комітету в Женеві, Швайцарія.

Н. Давискиба.

Courtesie, The Detroit Free Press.

МИХАЙЛО ГОЛИНСЬКИЙ оперовий артист, висідає з вагону в Дітройті, витаний п. Миколою Шустакевичом, заст. предсідника Федерації Українців в Мішиген. Пан Голинський співав на концерті в память Т. Шевченка.

ВІД КОМІТЕТУ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ

Перше масове віче Комітету Українців Канади в Винніпегу.

В неділю, 23. лютого пополудні відбувся перший масовий мітинг заходами Комітету Українців Канади в салі Інституту Просвіти. Хоч погода була не дуже сприяюча, то українські громадяне міста Винніпегу взяли чисельну участь в цему вічу.

Головою віча був о. д-р Кушнір, президент КУК, який одночасно промовляв на вічу. Він вкоротці пояснив значіння КУК-а для українців в Канаді, та підкреслив в своїй промові, що загал українського народу приняв обєднання з великим одушевленням. Минула війна, говорив бесідник, не розвязала багато людських проблем, тому й після неї відбувалися страйки, революції, з яких виріс комунізм і фашизм на націзм. Комунізм і фашизм, це два посварені брати, які з часом обєдналися, бо як одні так і другі вірять в насильство, в диктатуру сили.

Тому нинішна війна є війна двох ідей — демократії і диктатури. По стороні демократії стала Велика Британія, а з нею й ми українці в Канаді, розуміючи, що визволення українського народу є й питанням демократії. Ми, українці піддержуємо Велику Британію в цій війні, як представники демократії. Комітет Українців Канади взяв на себе цей важливий обовязок та закликає всіх українців дати йому піддержку моральну й матеріяльну в його праці.

Другим промовцем був п. Арсенич, секретар КУК, який сказав, що ми як одиниця, так і група являємося частиною суспільства і відіграємо ролю в суспільнім життю, спільну з іншими народами Канади. Українці є добрими працівниками в економічному житті Канади, вони дістали признання витревалости та творчого елементу. За те в політичному життю частина нашого народу віддала себе на експеримент політичних і економічних теорій. Подібні експерименти роблять на медичному полі на звірятах і якщо вдасться він, то тоді випробовану медицину на звірятах уживають для лічення людей. На такий експеримент пішла частина українського народу і віддала себе на експеримент комунізму. І за це нам приходиться червоніти, що ми достарчуємо в суспільному життю матеріял експериментів.

Канада бореться на життя і смерть за демократичні засади, а проти диктаторських засад, які націльно накидають людству Німеччина, Італія, Росія. Німецький націзм голосить, що німці є вибраний нарід, а всі інші народи мусять підчинитися німцям.

Англо-саксонський світ голосить свободу одиниці, свободу держав, народів і свободу розвою, не силою зброї, не наказами з гори, а способом демократії, де кожний може свобідно думати, свобідно висказувати свої думки. Це є демократія. Ми, українці вже з природи є демократами і любителями свободи і тому безпереччо стоїмо непохитно на боці Великої Британії, яка захищає цю свободу народів.

КУК має перед собою два важливі завдання: допомога Британській Імперії в війні з диктатурами і визволення українського народу в Европі. Заапелював до присутніх, щоби всіми силами дали допомогу для КУК для підтримки воєнного діла для Канади і Великої Британії.

Третім бесідником був п. Свистун, голова координаційної комісії КУК. Він сказав, що Комітет Українців Канади має за завдання виєснювання української справи перед іншими народами. Ми маємо тепер до діла з одним нашим головним наїзником, яким являється Росія, що загарбала майже всі українські землі.

Пан Свистун вірить, що коли Велика Британія виграє війну, то тоді й українська справа має вигляди на корисне вирішення.

КУК потребує морального і матеріяльного попертя від всіх українців, щоб виконати завдання, яке на него наложено. Він заапелював до всіх присутніх, щоб піддержали КУК фінансово в кампанії, яку КУК має на цілі перевести.

„Взаїмна Поміч" вирішила дати $500.00 для піддержки Комітету Українців Канади. За їхнім прикладом повинні піти й інші запомогові організації міста Винніпегу та в Канаді. Ми вирішили видавати ряд публікацій в англійській мові, які будуть написані визначними англійськими особами і на це потрібно фондів. При добрій волі і співпраці, наша скромна праця увінчається успіхом.

Четвертим промовцем був п. А. Малофій. Він говорив про кампанію Воєнної Ощадности, та закликав присутніх купувати воєнні сертифікати. Наші сини, молоді люди віддають життя за свободу, ми мусимо дати їм ту допомогу, яку можемо дати. Тому кожний українець повинен купувати воєнних сертифікатів якнайбільше.

Пятим промовцем був п. Кобзей, діловий секретар КУК, який сказав, що від заснування КУК, від дня 7. листопада м. р. вже офіціяльно зорганізовано 45 відділів КУК, а майже таке число вже є поорганізовані, але ще офіціяльно не звідомили екзекутиву КУК.

Між промовцями пп. Арсенича і Свистуна забрала слово надпрограмово пані М. Дима, яка сказала присутнім про патріотичну кампанію збирання старого одіння, паперу та ріжних металевих річей. Закликала всіх, щоб не нищили ці річи, а складали, які комітет потім забере і все це ужиється для воєнних знарядів.

На закінчення о. д-р Кушнір подякував всім присутнім за їхню участь та за уважне вислухання промовців, та закликав до співпраці всіх українських громадян з Комітетом Українців Канади.

Відспівано український гимн „Ще не вмерла Україна" і британійський гимн „Гад сейв да Кінг".

Подав діловий секретар:

Т. Кобзей.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

М. Г., Шікаго, Ілл. Допис буде поміщений. Те, що відноситься до вибору делегатів на конвенції, треба Вам вислати до головної канцелярії У. Н. Союзу у відділовім проєкті. Ще й так не знати, скільки вибрано молодих делегатів. Заключення можна робити допера по тім, як будемо це знати. Тепер ця справа належить до комісії, що розглядає такі завваги проєкти.

НА НАРОДНІ ПОТРЕБИ

БРИДЖПОРТ, КОНН.

Щедрівка на народні цілі.

Цього року в нашій місцевости ходили щедрувати на народні цілі такі членкині Українського Золотого Хреста, відділу 5-го: Анастасія Глива, Анна Чернявська, Анастасія Бих, Текля Красіцька. Защедровано $71.25. Жертвували по $5: Сава Дасенко, Марія Глива і син Василь; по $3: М. Шуманський; по $2: М. Шевчук, М. Могиловський, І. Максимів, М. Бойко; по $1.50: М. Фіняк; по $1: Г. Лінковський, І. Новак, І. Глива, о. А. Бек, П. Гринюк, М. Шандрона, А. Мотюк, П. Слівінський, В. Велиток, Г. Валковський, М. Галкович, Д. Чарнявський, А. Бих, Т. Красіцький, Я. Мандрона, К. Гошовська, М. Бевлик, М. Дуданюк, М. Папроцький, П. Бойко, М. Варій, І. Кузь, М. Щербай, від. 84 тов. ім. Шевченка, Савт Порт „Українська Хата", М. Зендзяк, І. Ванат, син Зендзяка, М. Гудзік, Л. Махно, І. Чаплінський, М. Клупчук, А. Дудко, І. Кодуб, М. Півцьо, М. Бакай, М. Буднік, Д. Демський, І. Дудак, М. Венгрин, М. Галькевич, И. Підлуцький, М. Митцак; по 50 ц.: Д. Постоловський, М. Зарічний, І. Кендзерський, В. Кузь, М. Мороз, П. Гошовський, М. Байло, М. Літвин, М. Гайда, М. Левкович, М. Андрусин. Дрібними $1.25. Щедрівку поділено: на місцевий Народний Дім $54.25. А $17 залишається в місцевій касі, звідки будуть пізніше вислані на народні потреби. Жертводавцям складається щиру подяку.

Анастазія Бих, секр.

УКРАЇНЕЦЬ ЗДОБУВ ПЕРЕДВИБОРЧУ КОНВЕНЦІЮ

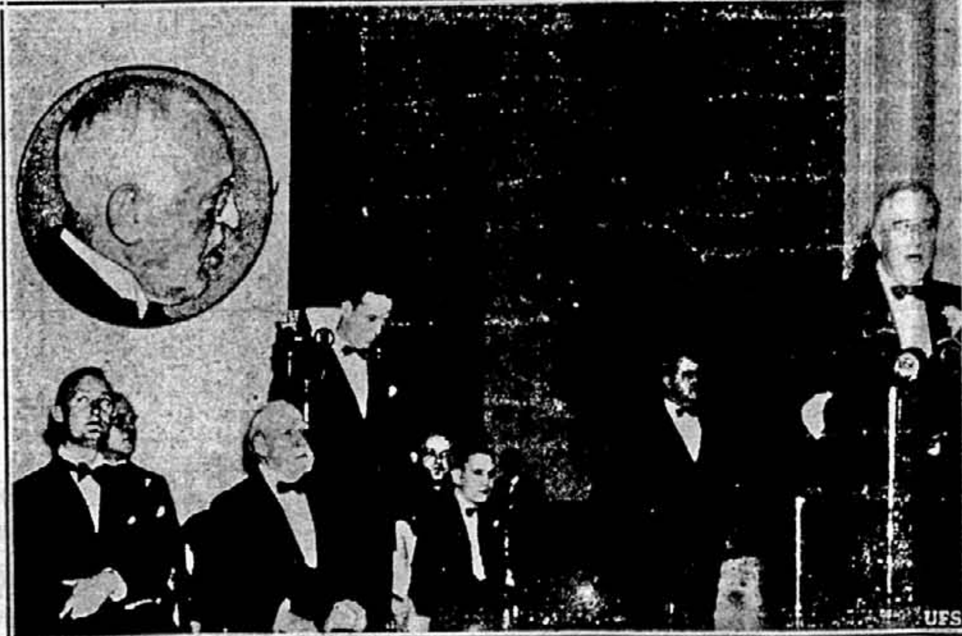
Дня 6. березня ц. р., Стефан Кравчук, директор школи в Брукленс, Винніпег, зістав одноголосно номінований на кандидата до провінціональної легіслятури Манітоби.

Група директорів шкіл і учителів міста Винніпегу, котрі заінтересувалися справами науки і політичним питанням, постановили мати в собій когось, хтоб заступав інтереси науки. Номінаційна конвенція відбулася, і рішено, що п. Кравчук, як один із щирих працівників на полю просвіти може як найкраще заступати ці інтереси.

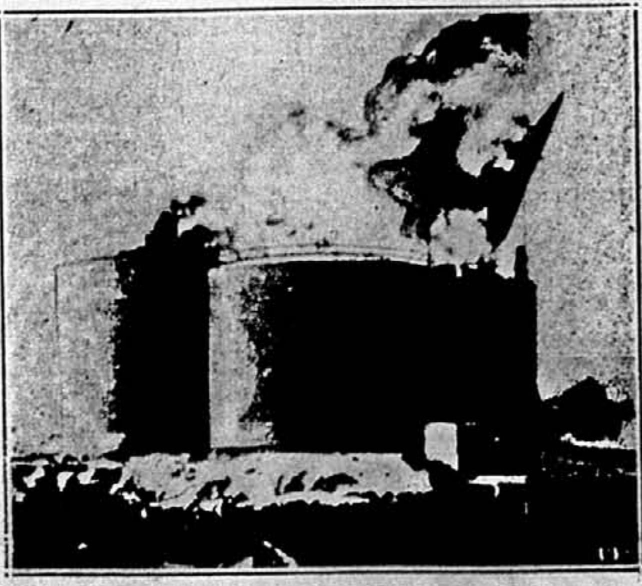
П. Кравчук є широко знаний в українських кругах Манітоби. Час від часу він живо інтересувався справами науки і посвячував немало труду на цім полі.

Через три роки він був президентом інспекторського округа, і засідав в ріжних комітетах департаменту просвіти і Учительської Організації М. Т. Ф.

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО - АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.

ПОСВЯЧЕННЯ ГАЛЕРІЇ ШТУКИ. Президент Рузвелт промовляє на відкритті Національної Галерії Штуки в Вашингтоні, котру подарував Андру Мелон. За президентом сидять: Пол Мелон, син фундатора; та Гюз, головний суддя. У колі: Семюел Крес, що подарував до цеї галерії 375 образів.

ПОЖАР ЗБІРНИКІВ РИБЯЧОГО ОЛІЮ на Льофотах.

Ярослав Рудницький.

ЯК НАРІД ПОЯСНЮЄ СОБІ МІСЦЕВІ НАЗВИ

Пояснити деякі місцеві назви, цебто подати їх походження — не легко.

Так, нпр., треба окремо вибирати найстарші історичні записи міста Самбора, щоб пояснити, що його назва відособова, цебто, утворена від назви основника (чи власника) тієї оселі. Також треба окремо розшукувати історичний матеріял до назви Теребовля, а саме таких, як Теребов, Теребовль, щоб ствердити, що ця місцевина це первісна власність якогось невідомого ближче Тереба й багато ін.

Та побіч цим нелегких до пояснення назв, є зовсім ясні. І так, нпр., кожному ясно, звідкіля утворилася назва Львова (= город кн. Льва), Долини (= долина), Підгайців (= люди, що мешкають під гаями, лісами), Бережан (= люди, що живуть над берегами ставу) й ін. І коли для цих назв нарід мав зовсім правильне пояснення, то для перших назв, що їх тяжко вияснити, нарід доробляє собі власні пояснення, дочіплюючи до цих назв якісь близькі або подібні слова. В науці звуть це „народнім словотвором" (народня етимольогія). Ми з деякими такими поясненнями хочемо зазнайомити наших читачів.

Є у Стрийщині село Семигинів, відособова назва до колишнього імя: Семигин. Нарід доробив собі до цієї назви таке пояснення, що, мовляв, у тому селі що „семий гинув" у боротьбі з татарами й турками. Побіч Семигинова є села Тернавка (від річки тієї самої назви), Лавочне (те саме), Волосянка (те саме); нарід пояснює собі ці назви, що, мовляв, за панщини катували в тих селах людей: у Лавочному „лавували" (клали на лаву й били), в Тернавці „терпували" (били терням), у Волосянці „волосували" (тягали й виривали волосся). Тут скрізь назви осель послужили до того, щоб із ними звязати давні спогади про знущання з панщизняних часів.

З народніх пояснень цих назв бачимо, що нарід поясню́є села в якомусь звязку, громадами, групами. Тимто такі пояснення, що торкаються кількох сусідніх назв відразу будемо називати груповими поясненнями. До них залічемо пояснення сусідніх сіл у Самбірщині: Білича (від особової назви Білик), Сушиці від річки), Терла (рибне „терло"), Тершова (від особи Терш?), мовляв, колись у давнину в Самбірщині управляли багато льону, отже в Біличах його „білили", в Сушиці — „сушили", в Терлі — „терли" а в Тершеві „ткали".

Найкращий зразок групового пояснення місцевих назв це переказ із давніх літописів про заснови Києва. Серед племени полян жили три брати: Кий, Щек і Хрив разом із сестрою Либеддю. Найстарший брат Кий був перевізник на Дніпрі, і його місце назвали Києвом; гори, де мешкали обидва тодішні брати, назвали від них Щекавицею й Хоривицею; йменняж сестри Либедь припало річці оподалік.

Частіші від групових є пояснення, що торкаються тільки однієї назви; назвемо їх відокремленими (індивідуальними). До таких відокремлених поснень належатимуть такі *народні пояснення*: Самбір (назва від особи) — „самі бори"; Борислав (назва від особи — „славний з борів"; Дрогобич (назва від особи) — „другий Бич"; Рибник (назва від річки) — „багатий на рибу"; Посіч (назва гір від стятого лісу) — „татари посікли людей"; Стинава (румунська назва — „стинали ліс"; Орів (неясна назва) — люди сказали „о (оце) рів" (долина) і там поселилися; Сливки (сумнівна назва) — це „зливки" рік; Русовище (назва неясна) — бо „посунулося" трохи село („посувище").

Якубова Воля в Дрогобиччині (= оселя звільнена від податків, заки розгосподариться, її власник був колись Якуб) має теж своє народнє пояснення. Колись був у цих околицях дідич Якуб (Яків); він наказав у цьому місці заклaсти оселю своїм людям, і сталося це „по його волі", звідсіля назви.

Стрілки в Самбірщині (= назва від роду Стрілок) пояснює собі нарід тим, що колись у давнину, за татарських набігів, жив у цьому місці чоловік, що дуже влучно стріляв із лука й відбивав наступи татар; його прозвали „Стрілець", а село — Стрілки.

Подекуди народнє пояснення зближається до дійсного пояснення. Отак, нпр., назву села Мізонь у Долинщині нарід виводить від давнього князя Мізуня (треба: Мізуна); назви села Вербів у Підгаєччині — від верб, що в великій кількости росли там у давнині й ін.

Цікаве пояснення частини села Комарник у Турчанщині, а саме — Дівча. Звязане воно своїм походженням із назвою гори Ділок (отже правильно виглядалоб: Дільче), але нарід пояснює його інакше. Колись, мовляв, у давнину в селі була зараза. Вона не захопила тільки однієї „дівчини", що ходила поміж тими, що вмирали, із словами потіхи та ховала на цій горі померлих. Віддячуючись їй, цю частину села назвали „Дівче".

*

Та часом пояснення назви оселі нічим не вяжеться із назвою — є це вже перекази про оселю взагалі. Один із таких переказів каже, що св. Апостол Андрій з Синопи через Корсунь їхав горі Дніпром. В одному місці між горами спинився на березі на ніч, а другого дня сказав до учнів своїх: „Бачите гори ці? На цих горах засяє благодять Божа, і буде тут великий город і церков багато Бог тут збудує". І св. Андрій подався на ці гори, поблагословив їх і поставив на них хрест. На цьому місці засновано пізніш Київ, так, як це предсказав апостол.

З Засновинами Холму звязаний у давніх літописах інший переказ: король Данило, що княжив тоді в Володимирі, вибрався на полювання. В одному місці він не міг надивуватися красі околиці, вподобав собі дуже це місце й запитався людей, як називається воно. Вони відповіли: „Холм", і король поставив на тому місці город, побудував церву св. Трійці й т. ін.

Подаємо ще один переказ, але вже не з літописів, а із уст народу.

На місці, де тепер є село Хащів, були повкопувані стовпи, і при них стояла сторожа. Коли надходила якась небезпека (татари, волоські пастухи, угорські розбишаки), сторожа запалювала насмолені перевесла, остерігаючи перед небезпекою довколішних мешканців. І ось одного разу сторожа не помітила, як підкралася ватага розбишак і заняла цілу отару овець, привязавши вівчаря до бука. Вівчар почав просити, щоб перед смертю йому дозволили заграти на трембіту. Розбишаки пристали, а вівчар трембітою дав знати про небезпеку. Люди довкільних сіл рушили за розбишаками в погоню, повідбирали свої вівці й вівчаря звільнили з неволі.

*

Таких народніх оповідань, що нібито виясню́ють назви сіл, міст чи поодиноких їх частин — багато. Та їх можна приділити до одного з вилічених відділів пояснень, або до індивідуальних (відокремлених) пояснень, або до групових, або нарешті до переказів про місцевини. Усе це цікаве з ріжних причин, алеж головно тому, що свідчить про народню духову культуру, та ще тому, що дуже часто все це — відгомін якихось правдивих подій, про які писана історія не говорить.

ВПИСУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ І В ТАКИЙ СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧІТЬ ЇХ БУДУЧЧИНУ.

„BELINDA"

Гелен Крейґ грає Белинду МекДоналд, німу геройку в мельодрамі „Джані Белинда", що йде в нюйорськім театрі Лонґейкер уже майже шість місяців. Ця песа, виставлена Гарім Ваґстефом Ґриблем, належить до тих нюйорських пес, що мають недільні представлення.

МАЛИ „ҐУД ТАЙМ"

СИДНЕЙ (Австралія). — Мабуть прийдеться американським морякам довго ждати, щоб могли мати таку добру забаву, яку їм влаштували в Сидней, куди вони прибули з американськими кораблями для заманіфестування американської волі допомоги демократіям. Кореспонденти подають, що американські хлопці мали, чого душа забажала. Кожний з них мав довкола себе аж по кілька дівчат...

Усі відміни гусок походять від одної сивої гуски, яку освоєно багато століть тому.

ДЛЯ АВСТРАЛІЙЦІВ. Оноді перед „Деревом Приязні" на Медисон Сквері в Ню Йорку зібрано 25 нових „пустинних" амбулянсів, призначених для „Британсько-Американського Амбулянсового Корпусу", що має помагати раненим в Африці.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, А ТИМСАМИМ СТАВАЙТЕ СПІВВЛАСНИКОМ ШІСТЬ МІЛІОНОВОГО МАЄТКУ ЦЕЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН, ч. 259. Небезпечні приятелі.

UNITED FEATURE SYNDICATE, Inc.

THE LION CUBS HAD BEEN FRIENDLY, BUT MADDENING HUNGER WAS TURNING THEM INTO DANGEROUS COMPANIONS.

-259-

Молоді львинята були до часу приязні. Але дошкульний голод почав їх робити небезпечними товаришами.

TOMMY REMOVED STONES FROM THE BARRIER HE HAD BUILT ACROSS THE MOUTH OF THE CAVE. HE MUST GET AWAY.

Том почав усувати каміння, яке він понакладав при вході до печери. Тепер він рішив видістатись на вільне місце.

BUT FROM OUTSIDE CAME SOUNDS OF THE DREADFUL JUNGLE NIGHT-- THE KILL-CRIES OF MARAUDING BEASTS.

Але зі двору до його вух доходили зловіщі голоси темних нетрів. Це були голоси, які означали смерть.

THE BOY SHRANK BACK, PREFERRING TO TAKE HIS CHANCES WITH THE DOUBTFUL CUBS.

THEN THE NEAREST ONE SCRATCHED HIS ARM. THE SMELL OF FRESH BLOOD INFLAMED THE FAMISHED BEAST.

Постоявши хвилину хлопець з острахом назад повернув до печери, воліючи залишатись з малими львинятами.